

4.5
km

Kortemark-Zarren-Werken lus 1

Naar en doorheen de Bethoosterse Broeken

aard van de weg

asfalt en beton
geschikt voor
kinderwagens

vertrek

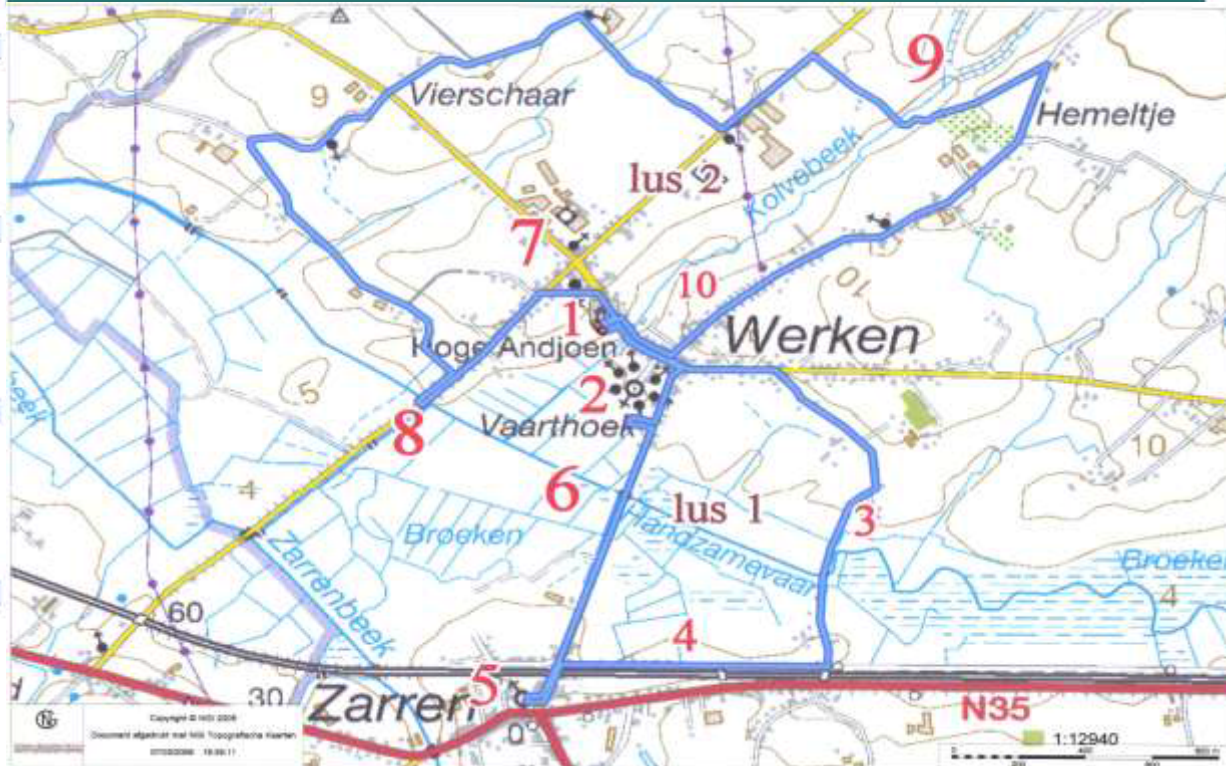
Hemelsdale
Vlads-ostraat 9
8610 Werken

openbaar vervoer

Parkeren bij
Hemelsdale

topografische kaart

20/3-4
Kortemark-
Torhout
1 : 25.000

legende

1. Hemelsdale en Archeologisch Site-Museum - 2. St. Martinuskerk en Hoge Andjoenmotte - 3. Barisdamhof - 4. 20ste Liniestraat - 5. Centrum Zarren - 6. Bemalingsstation van de Bethoosterse Broeken - 7. Kruisstraatmolen - 8. Tergotebrug - Steenstraat - 9. Watermolenstraat - 10. Klooster en basisschool

routebeschrijving

We starten aan **Hemelsdale**(1), naar rechts in de Vladslostraat, direct rechts de kapel O.L. V. van Lourdes uit 1888. We dwarsen de ingekokerde Kolvebeek en komen op het Werkenplein. We gaan naar rechts tot bij de **Sint-Martinuskerk**(2). Midden op het Werkenplein zien we het in 1931 ingehuldigd bronzen H.Hartbeeld met op het voetstuk rechts het wapenschild van Mortagne, van de oudste heren van dit dorp en links dat van Wijnendale, waartoe Werken tot aan de Frans Revolutie behoorde. Voor het vroegere gemeentehuis ligt een roepsteen, van waarop de veldwachter na de zondagsmissen de gemeenteberichten afriep. We keren terug en verlaten het Werkenplein naar rechts en wandelen rechtdoor in de Werkenstraat, de bushalte voorbij. Na 250m nemen we rechts de Barisdamstraat. We komen voorbij een oud stenen kappelletje uit 1779. Voorbij een korte bocht naar rechts staat links het **Barisdamhof**(3) op de rand van het overstromingsgebied van de Handzamevaart. We krijgen hier een mooi zicht op de Broeken, met rechtsachter het dorp Werken en schuin linksvoor het dorp Zarren. We bereiken de brug over de Handzamevaart met rechts de gekanaliseerde vaart en links het meanderend natuurlijk riviertje. Achter ons bemerken we, in de verte voorbij de weidse vlakte van het Amersveldebroek, de kerktoeren van Handzame. Aan de spoorweg gaan we naar rechts, de Barisdamstraat wordt iets verder de **20ste Liniestraat**(4). We zijn hier dicht bij het centrum van de **fusiegemeente Zarren**(5) met de Sint-Dionysiuskerk links van ons. We kiezen opnieuw rechts: de Zarrenstraat. Een loodrechte weg leidt ons terug naar de Bethoosterse Broeken, met links een **bemalingsstation van het polderbestuur**(6) op de Oude Gracht, en over de Handzamevaartbrug. Hier hebben we een mooi zicht op Zarren en Werken, aan weerszijden van de Broeken. We wandelen terug naar de dorpskern van Werken. Voorbij nr 27 kunnen we langs een doodlopende grasweg een 100 m achter de kerk wandelen met zicht op de Hoge Andjoen. Terug op het Werkenplein gaan we naar links tot Hemelsdale, tijd voor een bezoek aan het Archeologische Site-Museum.

Pasar Kortemark i.s.m. Toerisme Kortemark, Torhoutstraat 9, 8610 Kortemark, T 051 56 61 08, email: toerisme@kortemark.be - 051 56 61 08 - 0476 21 44 36

Deze wandeling illustreert prachtig het jaarthema van Pasar, Buur Natuur. Meer dan **350** afdelingen bieden je de kans om het hele jaar door kennis te maken met **de mooiste natuurplekjes**. Zo leer je al wandelend iets over **de natuur in je buurt**. Ook voor **Pasar-magazine** is Buur Natuur geregeld een belangrijke invalshoek voor reportages en artikels.

Je vindt ook wandel- en fietsfiches in Pasar, het maandelijks toeristisch magazine.
Meer weten: www.pasar.be of Pasar, Haachtsestweg 579 - 1030 Brussel, info@pasar.be

Weetjes

Werken ligt in Midden-West-Vlaanderen op de buslijn Lichtervelde – Diksmuide. Langs de weg te bereiken via de afrit Lichtervelde op de E403 en daar de N35 naar Diksmuide tot centrum Zarren, en dan naar rechts.

Werken, het oude Weretha (et. dam of eiland in de stroom of het moeras) is een schilderachtig dorp op de noordrand van het overstromingsgebied van de Krekelbeek - Handzamevaart die te Diksmuide in de IJzer vloeit. In 1280 werd het door de heren van Montagne verkocht aan graaf Gwijde van Dampierre en bleef tot aan de Franse Revolutie een deel van het Land van Wijnendale.

In 1971 verloor Werken zijn zelfstandigheid en werd samengevoegd met Zarren.

In 1977 gingen beide dorpen op in de grote fusie met Handzame en Kortemark.

1. In 1286 stichtte Isabella, echtgenote van Gwijde van Dampierre, te Werken een Clarissenklooster, dat later werd overgebracht naar Beaulieu te Petegem bij Oudenaarde. Het klooster te Werken was vanaf 1295 in handen van

Cisterciënzerinnen onder de naam '**Hemelsdale**'. Volledig vernield door de geuzen in 1578, werd het niet meer heropgebouwd.

Het **Archeologisch Site -Museum** behandelt vijf vaste thema's: de Romeinse muntschat, de grafheuvels van Kortemark, de Hoge Andjoen-motte, de Sint-Martinuskerk en de abdij Hemelsdale. Het museum is open van 1/04 tem 15/12: van woensdag tem zondag van 14u tot 17u.

2. De **Sint-Martinuskerk met ommegang** is beschermd als monument en als landschap. De oorspronkelijke Romaanse kerk werd in 1918 grotendeels vernield maar in 1922-1925 naar de oude stijl heropgebouwd. In 1943 brandde ze uit en werd ze nadien opnieuw heringericht. De brandglasramen vertellen de geschiedenis van dit heiligdom dat in de 7^e eeuw door Sint-Elooi zou zijn gesticht. Tussen beukenhaag en lindendreef omheen het kerkhof hebben we de ommegang met zeven kapellen (1890) voor O.L.V. der Weeën, die wordt aangeropen bij kinderziekten. Kerk en kerkhof staan op het vroegere

neerhof van de vroeg-middeleeuwse motte waarvan de **Hoge Andjoen** het opperhof is.

3. Een zekere Baroud zou een dam hebben opgeworpen tegen de overstromingen. In de 13^e eeuw stonden er in Werken 2 kastelen waaronder dat van **Baroudsdam**. Het omwalde kasteel werd in 1850 vervangen door het **Barisdamhof**.

Tijdens het bevrijdingsoffensief van oktober 1918 was het een vooruitgeschoven Duitse verdedigingspost, beschermd door de overstromde broeken. Op de Handzamevaart lag hier een haventje, van waar de aangebrachte goederen langs de landwegen verder naar het binnenland werden gebracht. De deels omwalde motte met boerenhuis is sinds 2002 als monument beschermd en de omgeving als dorpsgezicht.

4. Tijdens het bevrijdingsoffensief van 1 tot 15 oktober 1918 lag het Belgisch **20ste Linierement** langs de spoorweg te Zarren tegenover het dorp Werken dat op de overkant van de overstromde broeken door de Duitsers hardnekkig werd verdedigd.

6.9
km

Kortemark-Zarren-Werken Ius 2

Naar en doorheen de Bethoosterse Broeken

aard van de weg

asfalt en beton
geschikt voor
kinderwagens

vertrek

Hemelsdale
Vladslostraat 9
8610 Werken

openbaar vervoer

Parkeren bij
Hemelsdale

topografische kaart

20/3-4
Kortemark-
Torhout
1 :25.000

legende

1. Hemelsdale en Archeologisch Site-Museum - 2. St.Martinuskerk en Hoge Andjoenmotte -
3. Barisdamhof - 4. 20ste Liniestraat - 5. Centrum Zarren - 6. Bemalingsstation van de Bethoosterse Broeken - 7. Kruisstraatmolen - 8. Tergotebrug-Steenstraat - 9. Watermolenstraat- 10. Klooster en basisschool

routebeschrijving

We verlaten het Archeologisch Site-Museum en kiezen in de Vladslostraat links. Na een honderdtal meter nemen we links een betegeld pad, de Kloosterwegel, dat ons langs de **Kruisstraatmolen** (7) naar de **Steenstraat** brengt. De toegang tot de molen ligt op de Steenstraat enkele stappen meer naar rechts. We kiezen opnieuw links en wandelen tot over de **Tergotebrug** (8) met mooi uitzicht over de Broeken. We keren een klein stukje terug en nemen links de Calfoortstraat. Tegen de stalling van de hoeve 't Calfoort staat het zeer oude kleine **Lalemands kapelletje**. Even verder op deze weg, evenwijdig met de vaart, zien we voor ons de IJzertoren en de kerktoren van Esen.

We nemen vervolgens de Oude Vladslostraat naar rechts en dwarsen de tweebaansweg Vladslostraat. We zijn nu in de Bovenkerkemolenstraat op de wijk de Vierschaar. Aan de onlangs vernieuwde O.L.Vrouwkapel uit 1821, gaan we naar rechts in een zijweg.

Op het einde tegenover de **kapel O.L.V. van Fatima** in moderne stijl, van na de Tweede Wereldoorlog, nemen we de Steenstraat naar links, voorbij de veevoederfabriek De Ster.

Na 400 m volgen we de **Watermolenstraat** (9) naar rechts en dalen in het schilderachtig valleitje van de Kolvebeek.

Op de Hogestraat gaan we naar rechts, voorbij de Calvarieberg uit 1925 tegenover de vroegere herberg **het Hemeltje**. Het huisnummer 33 't Molenhof herinnert aan, de tijdens de Eerste Wereldoorlog, verdwenen Papelijnmolen. We komen voorbij het **klooster van de Zusters van de heilige Vincentius à Paulo** (10) met de basisschool, en zo terug op het Werkenplein. Hier naar rechts tot aan het vertrekpunt.

Pasar Kortemark i.s.m. Toerisme Kortemark, Torhoutstraat 9, 8610 Kortemark, T 051 56 61 08,
email: toerisme@kortemark.be - 051 56 61 08 - 0476 21 44 36

Deze wandeling illustreert prachtig het jaarthema van Pasar, Buur Natuur. Meer dan **350** afdelingen bieden je de kans om het hele jaar door kennis te maken met **de mooiste natuurplekjes**. Zo leer je al wandelend iets over **de natuur in je buurt**. Ook voor **Pasar-magazine** is Buur Natuur geregeld een belangrijke invalshoek voor reportages en artikels.

Pasar
Vleugels voor je vrije tijd

Je vindt ook wandel- en fietsfiches in Pasar, het maandelijks toeristisch magazine.
Meer weten: www.pasar.be of Pasar, Haachtsestweg 579 - 1030 Brussel, info@pasar.be

Weetjes

5. De huidige neogotische **Sint-Dionysiuskerk** van Zarren dateert van 1924. Ze vervangt de vroegere kerk met romaanse toren, die in 1917 volledig werd vernield. In de linkerbeuk staat een orgel (1926) van de plaatselijke orgelfabriek Loncke. Het thans opgeheven station van Zarren was op de lijn Gent-Adinkerke-Duinkerke vroeger belangrijk voor het goederen-transport.

6. De Waeteringhe de Bethoostersche Broucken ook nog de waeteringhe van Wijnendale genoemd, bestond reeds vroeg in de Middeleeuwen als gemeenschap van eigenaars-ingelanden langs de oevers van de Handzamevaart. De watering moest zorgen voor de ontwatering en toegankelijkheid van de laaggelegen broeken. Ze streefde naar een zo laag mogelijke waterstand, vandaar conflicten met de vroegere scheepvaart op de Handzamevaart en thans met milieuverenigingen. Zij streven naar behoud van het natuurlijk leefmilieu voor de waterminnende fauna en flora.

7. De **Kruisstraatmolen** ofwel Berghe's molen uit 1773 werd in 1921 overgebracht uit Torhout, ter vervanging van de in WO I stukgeschoten molen..

Deze houten driezolder standaardmolen werd in 1944 beschermd en bleef in bedrijf tot in 1975. Na de restauratie in 1992 wordt er terug iedere eerste zondag van de maand gemalen en is de molen ook te bezoeken. De molen is eigendom van de gemeente Kortemark.

8. Op de **Tergotebrug** dwarst de Steenstraat de Handzamevaart. Dit zou vroeger een doorwaadbare plaats zijn geweest. In de nabijheid stond een kasteel en was er een aanlegplaats voor boten en een 'aard' waar de aangevoerde goederen te koop werden aangeboden. De **Steenstraat**, een Romeinse heirbaan vanuit Cassel (Frankrijk) naar Brugge en Aardenburg (Nederland), werd aangelegd als kust-verdedigingsweg tegen de invallende Friezen en Saksen. Werken zou een Friese nederzetting zijn.

9. Tot op het einde van de 13de eeuw lag er op de Kolvebeek een **getijdewatermolen**. Hij viel stil in 1294 toen in Nieuwpoort de Nieuwendamme-sluis op de IJzer werd gebouwd zodat de zee bij vloed het water niet meer opstuwde. Het hoger gelegen land voorbij de beek noemde men 't Oud Meuleveld', eigendom van de abdij Hemelsdale. Iets verder langs de Kolvebeek werd een pot met Romeinse munten uit de 2e en 3e eeuw gevonden.

10. Het klooster en de school van de **Zusters van Sint Vincentius à Paulo** waren sinds hun stichting in 1850 eerst gevestigd in de stichting Degrendele in de Vladslostraat. Tijdens de schoolstrijd in 1879-1881 moesten zij de gebouwen verlaten en werd een nieuw klooster en school op de huidige site gebouwd. Ze werden uitgebreid in 1902, in 1920-1921 en in 1952. In 1960 kregen ook de kapel en het oudste kloostergebouw een opknapbeurt.

